

УДК 368.911.4

Р. В. Пікус,

*к. е. н., професор, завідувач кафедри страхування та ризик-менеджменту,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

К. О. Бражко,

студент II курсу магістратури, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МІСЦЕ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАОЩАДЖЕНЬ В ІНВЕСТИЦІЇ

R. Pikus,

*PhD in Economics, Professor, Head of Department of Insurance and Risk Management,
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

K. Brazhko,

Student of Department of Insurance and Risk Management, Taras Shevchenko National University of Kyiv

LIFE INSURANCE ROLE IN THE TRANSFORMATION OF INDIVIDUAL SAVINGS INTO INVESTMENT

Стаття присвячена аналізу функціонування фінансів домогосподарств як самостійних суб'єктів ринкової економіки та висвітленню форм трансформації заощаджень населення в інвестиції.

Досвід функціонування домогосподарств в умовах становлення ринкових відносин в Україні свідчить про наявність проблемних аспектів щодо формування фінансових ресурсів та їх подальшого залучення до інвестиційних процесів, зокрема в розрізі оптимізації структури витрат, забезпечення належного рівня доходів, використання в повному обсязі всього спектру інвестиційних інструментів.

Окрему увагу приділено страхуванню життя, як формі індивідуального інвестування. В умовах недостатнього розвитку вітчизняного ринку страхування життя, автори статті досліджують можливість використання в Україні зарубіжного досвіду активізації індивідуального інвестування шляхом запровадження на законодавчому рівні інвестиційного страхування життя.

Інвестиційне страхування (unit-linked) є різновидом накопичувального страхування життя і передбачає укладення договорів, виплати за якими (повністю або частково) залежать від результатів інвестування внесків страхувальника.

За полісами unit-linked інвестиційний ризик, який в традиційних страхових продуктах бере на себе страховик, несе страхувальник. Проте такі поліси є дуже привабливими як довгострокові інвестиції, оскільки коливання дохідності, зумовленої кон'юнктурою ринку, згладжується упродовж тривалого періоду часу, і в кінцевому підсумку забезпечує більш високий інвестиційний прибуток.

За поточних умов розвитку українського фондового ринку та з огляду на низький рівень доходів населення очікувати стрімкого розвитку інвестиційного страхування в Україні не варто, проте його запровадження має забезпечити підвалини для додаткового економічного зростання в період стабілізації ситуації в країні.

In the article is analyzed the household's as independent subject of the market economy finances functioning and are elucidated forms of transformation of savings into investments.

The experience of households in market terms of Ukraine indicates the presence of problem areas concerning the formation of financial resources and their further involvement in investment process, particularly in the context of optimization of the cost structure, ensuring an adequate income level, using the full range of investment instruments.

Special attention is paid to life insurance as a form of personal investment. In the conditions of the domestic life insurance market low development, the authors examine the possibility of using foreign experience of intensification of individual investment by implementing unit-linked insurance in Ukraine legislatively.

Investment insurance (unit-linked) is a type of endowment life insurance that provides concluding agreements, payments of which (fully or partially) are dependent on the performance results of the insureds' contributions.

For unit-linked policies investment risk, which traditionally assumes insurer is taken on by insured. However, such policies are very interesting as long-term investments as yield fluctuations caused by market conditions smooth over a long time period and eventually provide a higher investment income.

At current Ukrainian stock market conditions and given low level of income it isn't worth expecting rapid development of investment insurance in Ukraine, but its implementation should provide the foundation for further growth in the stabilization period.

Ключові слова: страхування життя, заощадження домогосподарств, індивідуальне інвестування, накопичувальне страхування, поліси unit-linked.

Key words: life insurance, household savings, personal investment, endowment insurance, unit-linked plans.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Пошук джерел фінансових ресурсів, особливо "довгих", для інвестування в національну економіку є одним з першочергових завдань для будь-якої економіки незалежно від того, на якому етапі свого розвитку вона знаходиться. Досвід розвитку зарубіжних економік свідчить, що одним із таких джерел є страховий ринок у цілому та, особливо, страхування життя.

Отже, прискорений розвиток страхування життя в будь-якій економіці створює такі джерела, що в кінцевому підсумку позитивно впливають на страховий захист суспільства.

Визначаючи значення страхових відносин у страхуванні життя слід зазначити, що страхування життя — це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату за договором страхування у разі смерті застрахованої особи; у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та/або досягнення застрахованою особою визначеного договором віку [1].

Визначаючи зміст страхування життя, необхідно виходити з того, що його основне значення — створення фінансової безпеки окремих громадян та їх сімей.

Досвід зарубіжних країн засвідчує, що страхування життя є стратегічно важливою галуззю економіки, що забезпечує переважну частину довгострокових інвестицій у її розвиток і частково звільняє державний бюджет під час вирішення соціальних проблем суспільства. В залежності від рівня розвитку страхування життя можна зробити висновок про економічний потенціал країни.

Формування ринку страхування життя має інституціональне значення в розвитку економіки. Виконуючи функцію накопичення грошових коштів, страхування життя акумулює внутрішні інвестиційні ресурси суспільства, і сприяє поліпшенню економічного стану країни [4, с. 68—72]. Накопичувальне та інвестиційне страхування є важливими формами індивідуального інвестування. Таке значення страхування життя визначає необхідність дослідження перспектив його розвитку в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У вітчизняній науковій і фаховій літературі проблеми трансформації заощаджень у виробничий капітал за допомогою накопичувального убезпечення життя та перспективи впровадження нових видів накопичувального страхування життя, в т. ч. unit-linked страхування досліджувався фрагментарно, або в рамках широкої економічної проблематики. Економіко-правовий аспект окреслених питань досліджено в роботах Базилевича В. Д. [7], Борецької Н. П., Гаманкової О. О., Залетова О. М., Пікус Р. В., Скуратівського В. А. тощо.

Також ці питання неодноразово розглядалися у публікаціях зарубіжних вчених: Б. Бернхайма, Д. Готліба, К. Курта [5], Р. Норберга, Ф. Віддера, Ф. Хекне, Юлдашева Р. Т.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні перспектив розвитку страхування життя як форми індивідуального інвестування в Україні шляхом дослідження теоретичних основ та практичних аспектів страхування життя.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Результатом функціонування фінансів домогосподарств як самостійних суб'єктів ринкової економіки є формування заощаджень, які сприяють більш повному задоволенню потреб домашнього господарства і є важливим ресурсом для розвитку інших господарюючих суб'єктів. Але заощадження тільки належним чином організовані, а потім трансформовані в інвестиції можуть бути ефективно використані іншими економічними суб'єктами.

Досвід функціонування домогосподарств в умовах становлення ринкових відносин в Україні свідчить про наявність проблемних аспектів щодо формування фінансових ресурсів та їх подальшого залучення до інвестиційних процесів. Домашні господарства досі не використовують в повному обсязі весь спектр інвестиційних інструментів [3, с. 234—236].

За своїм змістом заощадження — це фонди грошових коштів, які домогосподарства формують з метою задоволення своїх майбутніх потреб або забезпечення майбутніх доходів [9, с. 173—178]. Заощадження населення можна вважати інвестиційними ресурсами у тому випадку, коли домогосподарство ухвалює мотивоване рішення на свій страх і ризик вкласти заощадження в об'єкти підприємницької діяльності чи фінансові інструменти.

Оскільки заощадження домогосподарств є досить неоднорідними за своїм складом, виникає необхідність їх класифікації за різними ознаками, що у свою чергу, сприяє більш повному розумінню даної категорії (табл. 1).

Для адекватної оцінки ощадно-інвестиційних процесів і визначення основних векторів підвищення ефективності трансформації заощаджень вітчизняних домогосподарств в інвестиції варто звернутися до зарубіжного досвіду.

Фахівцями Erste Group у 2013 році були проведені опитування, які засвідчили підвищений попит на заощадження у європейських країнах: 3/4 населення віком від 15 років вважають заощадження дуже важливими чи досить важливими у своєму житті [6].

Безумовно, жителі країн з високим рівнем життя і позитивною динамікою доходів, мають більший запас заощаджень та кращі можливості для нагромадження коштів (рис. 1).

Дослідження засвідчили, що майже половина угорців, румунів, хорватів та українців не можуть дозволити собі систематично заощаджувати. Час від часу лише 30% українського населення заощаджує свої кошти [11].

Таблиця 1. Класифікація заощаджень домогосподарств

Класифікаційна ознака	Група	Ідентифікація групи
За функціональною спрямованістю	Мотивовані заощадження	– придбання дорогих товарів; – непередбачувані витрати; – витрати майбутніх періодів; – заощадження з метою отримання прибутку.
	Немотивовані заощадження	– рівень доходів досить великий, тобто домогосподарство має змогу задовольнити нинішні потреби; – рівень пропозиції та якість пропонованих товарів або послуг не може задовольнити попит споживачів.
За характером мобілізації заощаджень	Організовані	Кошти, які за допомогою посередників розміщені на фінансовому ринку і приносять їхнім власникам дохід
	Неорганізовані	Кошти в національній та іноземній валюті, що знаходяться на руках у населення, а також кошти, вкладені у товари тривалого вжитку
За формою здійснення заощаджень	Готівкові заощадження	– заощадження в іноземній валюті, – заощадження в національній валюті.
	Кошти у фінансово-кредитних установах	– кошти на рахунках у банках; – поліси з накопичувального страхування життя; – кошти у небанківських фінансових установах.
	Вкладення	– вкладення в акції та боргові цінні папери; – вкладення в нерухомість; – дорогоцінні метали, антикваріат.

Джерело: складено авторами за даними [3, с. 244–246].

Так само, як і населення інших країн Центральної та Східної Європи, українці пояснюють відсутність власних заощаджень тим, що не мають фінансової можливості відкладати (70%). Підтверджує це і офіційна українська статистика: споживчі витрати становлять більше 90% у загальній структурі витрат домогосподарств [8]. Отже, на неспоживчі витрати, куди належать і інвестиції припадає лише трохи менше 10%.

Що стосується відмінностей у напрямках інвестування, то у оприлюдненому компанією Allianz Звіті про світове багатство у 2013 році була проаналізована структура світових заощаджень та інвестицій домогосподарств у 52 країнах світу, що були розділені на три групи:

HWC (high wealth countries) — багаті країни із фінансовими активами більше 26 800 євро на одну особу;

MWC (middle wealth countries) — країни з активами розміром від 4500 до 26 800 євро на людину;

LWC (low wealth countries) — бідні країни з активами на людину меншими ніж 4500 євро.

Фінансовий стан домогосподарств безпосередньо впливає на вибір інструментів інвестування. В країнах, що належать до третьої групи найбільшим попитом користуються консервативні інструменти — банківські депозити (63%), які в найбільш заможних країнах складають лише 28%, а значна частка (32%) заощаджень спрямовується у програми страхування життя (рис. 2).

В Україні, на жаль, фінансовий ринок розвинений недостатньо, тому фінансовий сектор значною мірою презентований банківським сектором. Основна частина діючих банків у сукупних активах фінансового сектору становить 95% [10]. Нестача диверсифікованого сектору небанківських фінансових установ зводить всі можливі форми заощаджень до валюти, банківських депозитів та нерухомості. Відтак, надзвичайно гострою є необхідність підвищення рівня фінансової грамотності населення для того, щоб воно мало можливість трансформувати свої заощадження у інвестиційно привабливі активи.

Основна роль по залученню в реальний сектор вітчизняної економіки внутрішніх заощаджень, у першу чергу індивідуальних інвесторів, повинна приділятися накопичувальним фінансовим інструментам, одним з яких є довгострокове накопичувальне страхування життя. Воно виступає механізмом перетворення сукупних заощаджень населення в інвестиції, підвищує рівень соціального за-

хисту у суспільстві, диверсифікує джерела доходів домогосподарств і сприяє більш ефективному функціонуванню національної економіки в цілому.

Рівень заощаджень залежить від безлічі факторів і відображає наявність різних соціально-економічних причин утворення заощаджень у різних верств населення, що проявляються як певні ощадні мотиви.

Мотиви населення (як свідомі, так іноді й несвідомі) можна класифікувати у такий спосіб:

— заощадження, спрямовані на задоволення потреб споживчого характеру другого порядку (наступним за поточними), придбання товарів, ціна яких перевищує одноразові грошові залишки домогосподарств, кошти на відпустку тощо;

— резервні заощадження. Це грошові ресурси, покликані забезпечити фінансову самостійність при непередбачених випадках;

— заощадження, що спрямовані на забезпечення майбутнього своїх дітей (здоров'я, освіта тощо);

— заощадження для підтримки соціального статусу після відходу від активної трудової діяльності [3, с. 174—178].

Більшість із зазначених вище мотивів заощадження можуть реалізуватися у відповідних програмах накопичувального страхування життя.

Накопичувальне страхування життя — найпоширеніший вид страхування в Америці, Західній Європі і Японії. У розвинених країнах світу близько 90% населення мають поліси довгострокового страхування життя [5, с. 46—48].

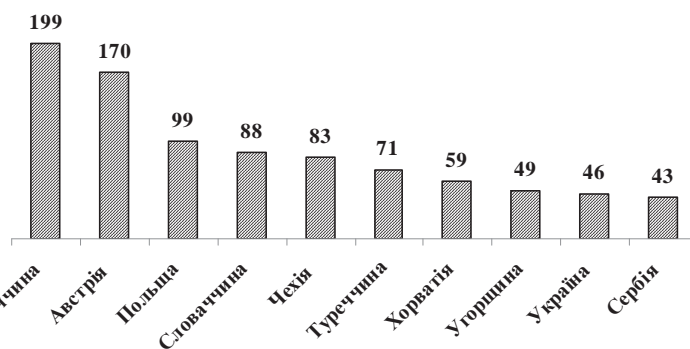

Рис. 1. Середній розмір заощаджень на одну особу в країнах Європи, євро

Джерело: побудовано авторами на основі даних [6].

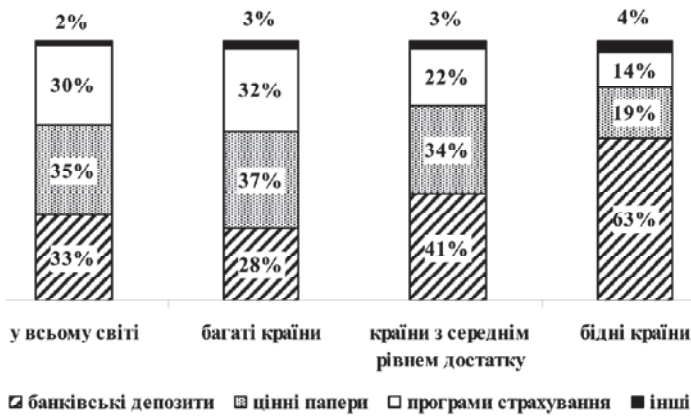

Рис. 2. Частка різних видів активів у загальній структурі світових заощаджень, %

Джерело: побудовано авторами на основі даних [6].

В Україні картина протилежна: ринок страхування життя перебуває в зародковому стані. Про рівень розвитку свідчать цифри — сума чистих страхових премій зі страхування життя на душу населення становить \$ 6,5 (рис. 3).

Сьогодні в Україні практикуються три основні програми страхування життя:

- ризикове страхування життя, тобто страхування на випадок смерті, страхування від нещасних випадків, захворювань та інвалідності;

- змішане страхування життя: накопичувальне страхування з одночасним страховим захистом на випадок смерті з метою забезпечити певний капітал до потрібної дати (наприклад, для придбання будинку, навчання у вузі, весілля тощо);

- пенсійне страхування: накопичувальне страхування для забезпечення додаткового періодичного (наприклад, щомісячного) доходу протягом певного терміну чи довічно, після виходу на пенсію або досягнення певного віку [1].

За умови, що склалися, значні надії щодо зростання обсягу страхових премій та використання їх в якості інвестиційного ресурсу в економіку країни покладаються на інвестиційне (або unit-linked) страхування.

Наразі даний вид страхування в Україні не представлений, проте в новій редакції Закону України "Про страхування", який було прийнято Верховною Радою у першому читанні передбачено виділення окремого класу страхування життя, що пов'язане з інвестиційними фондами. Запропоноване нововведення повністю відповідає Директивам ЄС, відповідно до яких одним із семи класів довгострокового страхування (життя і пенсій) є зв'язане

не довгострокове страхування життя (Link long term) [5, с. 46—48].

Інвестиційне страхування (unit-linked) — різновид накопичувального страхування життя, що передбачає укладення договорів накопичувального страхування життя, виплати за якими (повністю або частково) залежать від результатів інвестування внесків страхувальника. Розмір виплат за полісами unit-linked пов'язаний з вартістю паїв конкретного інвестиційного фонду [2].

Інвестиційне страхування вперше з'явилося в країнах з добре розвиненим фінансовим ринком — Великій Британії та США. Зараз фінансові продукти "unit-linked" відіграють дуже важливу роль на страховому ринку багатьох європейських країн: у деяких країнах їхня частка перевищує 50% усього страхування життя [12] (табл. 2).

У порівнянні з таким традиційним продуктом, як страхування життя до певного віку, умови договору unit-linked є зазвичай більш зрозумілими і прозорими, пропонують велику гнучкість премій і виплат. У таблиці 3 наведені головні відмінності unit-linked страхування.

В Україні принцип дії накопичувального страхування життя достатньо простий. Клієнт регулярно сплачує страхові внески і в кінці терміну страхування отримує всю накопичену суму. До неї додається щорічно нараховуваний фіксований гарантований дохід, що становить 4%. У середньому, страхові накопичувальні програми страхування мають дохідність 5—6% річних. Це набагато нижче відсотків за депозитами в банках і рівня інфляції, хоча такі ставки можна порівнювати з консервативним сектором фондів облігацій [7, с. 473—476].

За полісами unit-linked інвестиційний ризик, який в традиційних страхових продуктах бере на себе страховик, несе страхувальник. Проте такі поліси є дуже привабливими як довгострокові інвестиції, оскільки коливання дохідності, зумовленої кон'юнктурою ринку, згладжується упродовж тривалого періоду часу, і в кінцевому підсумку забезпечує більш високий інвестиційний прибуток.

Більшістю іноземних страховиків пропонується широкий асортимент фондів, щоб задовольнити інвестиційні цілі, готовність до ризику і період інвестування різних власників полісів. На основі індивідуальних потреб фінансового планування страхувальник повинен ретельно оцінити, яким чином кошти будуть інвестовані (табл. 4).

Також можна знайти поліси інвестиційного страхування життя, які гарантують певний мінімум страхової суми. Вони не несуть ризику повної втрати сплачених страхових внесків. Ці поліси передбачають або інвестування лише певної суми ощадної частини премії в пайові фонди, або ощадна частина вкладається в так звані гарантійні фонди.

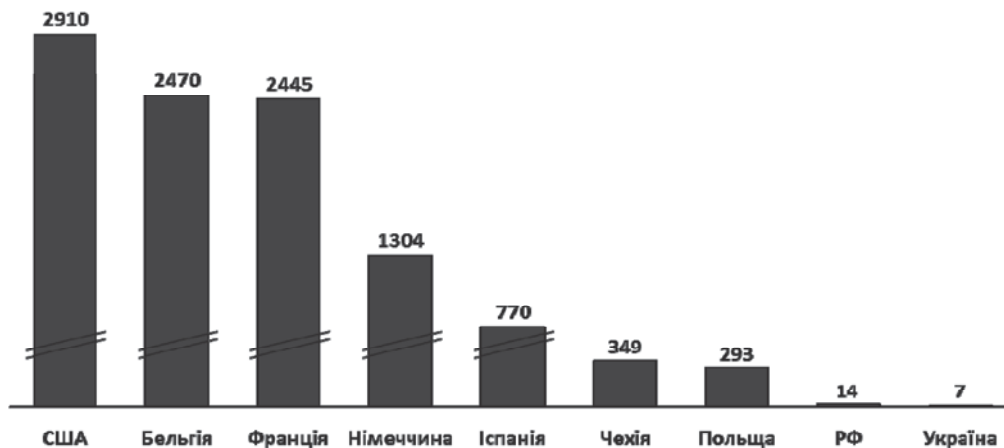

Рис. 3. Річні внески зі страхування життя на душу населення (USD) за 2013 р.

Джерело: побудовано авторами за даними [10].

Про перспективи вітчизняного страхового сектора і можливості інвестування акумульованих у ньому коштів у різні сектори вітчизняної економіки дискусії між науковцями, держслужбовцями та представниками страхового бізнесу ведуться давно. Але поки страховики не можуть активно інвестувати в акції та облігації підприємств, у зв'язку з існуючими законодавчими обмеженнями [1]. Таким чином, за даними на 30.06.2014 з 4 673 млн грн. резервів зі страхування життя тільки 401 млн грн. (8,6%) було інвестовано в акції та облігації вітчизняних підприємств [10].

Обмежуючим фактором є також недорозвиненість вітчизняного фондового ринку. У 2014 році загальний обсяг торгів на "Українській біржі" впав на 21% в порівнянні з 2013 роком і склав 8,5 млрд грн., а загальна кількість угод зменшилася за рік на 52% і склало всього 495 019 [8].

У той же час позитивним є зростання Індексу UX, що розраховується "Українською біржою", в 2014 році на 13,54% з 910,04 до 1 033,30 пунктів [8]. За результатами наших досліджень продаж полісів інвестиційного страхування життя безпосередньо залежить від результатів фондового ринку (рис. 4).

Що стосується переваг страхових полісів Unit-Linked, то до них належать:

1. Висока прибутковість. Прибуток, який отримує особа більше, ніж за умови купівлі звичайного страхового полісу. Це викликано тим, що страховий поліс пов'язаний з фондовим ринком і менеджер з управління активами намагається інвестувати частину коштів, сплачених страховальником найбільш ефективно. Залишок коштів сплачених страховальником використовується в якості премії за страхування.

2. Подвійна перевага. Особа, що інвестує у страхові поліси Unit-Linked, отримує подвійну перевагу. Пайові внески є більш вигідними для особи, тому що страху-

Таблиця 2. Доля інвестиційного страхування в страхуванні життя в країнах Східної Європи, %

Країна	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Естонія	14,9	11,1	14	33,6	51,9	58,9	66,1
Латвія	-	-	30,6	37,5	48,1	54,2	63,4
Литва	-	19,5	32,6	37,2	44,6	62,7	76,6
Польща	32,3	31,8	30,7	31,5	36,6	46	51,3
Угорщина	35,5	35,4	36,8	35,9	44,3	58,9	62,5

Джерело: побудовано автором за даними [12].

вальник отримує вищий прибуток з грошей, що інвестуються на фондовому ринку. В той же час особа отримує переваги страхового захисту.

3. Можливість вибору різних опцій. Страхувальник може обрати різні варіанти страхового полісу. Він може обрати поліс, що має високий прибуток і високий ризик чи низький прибуток та низький ризик. Страхувальник має можливість змінювати напрям розміщення коштів полісу мінімум тричі на рік.

4. Ліквідність. Багато полісів Unit-Linked забезпечують страхувальникам також високий ступінь ліквідності. Інвестор може повернути кошти вкладені в паї, коли він забажає. Дана можливість пропонується не для всіх полісів, проте вона є дуже корисною у випадку непередбачуваної необхідності в грошах [6].

В той же час поліси інвестиційного страхування життя мають свої недоліки:

1. Прибуток не є гарантованим. Unit-Linked поліси несуть інвестиційні ризики. Вартість полісу варіюється, залежно від результатів суб-фонду, паї якого були придбані. Прибуток не є гарантованим.

2. Пайових виплат може бути недостатньо для оплати витрат страхового покриття. Витрати на страхове покриття зазвичай збільшуються з віком, оскільки ризики смерті, інвалідності та хвороби збільшуються.

Таблиця 3. Відмінності unit-linked страхування від традиційного страхового продукту

Показник	Традиційний продукт	Unit-linked
Транспарентність	Елементи страхової премії (інвестиції, премії і витрати) зазвичай невиразні	Елементи страхової премії зазвичай явно представлені страхувальнику
Інвестиції	Зазвичай немає можливості вибору інвестиції. Пропонується мінімальне гарантоване нарахування відсотків на капітал	Страхувальник має можливість вибору фонду для інвестування. Страхувальник приймає на себе повний або більшу частину ризику в обмін на збільшені потенційні накопичення
Виплати	Часто немає можливості часткової виплати викупної суми. Поточна сума поліса не відома страхувальнику	Ціну одиниці інвестиційного фонду та поточну суму поліса можна легко відстежувати і контролювати
Страхові премії	Страхові премії зазвичай гарантовані протягом усього періоду. Обмежена гнучкість для виплат страхових премій	Страхові премії можуть варіюватися, залежно від тривалості та наявності гарантованого періоду. Момент виплат страхових премій часто може варіюватися
Витрати та навантаження	Визначено неявно для всього періоду поліса	Явні і в деяких випадках можуть бути переглянуті

Джерело: побудовано автором за даними [6].

Таблиця 4. Найбільш поширені типи фондів із зазначенням характеристики їх ризикованості

Фонди	Опис
Акції	Цей портфель складається в основному з емісійних цінних паперів. Він має високий ступінь ризику і його вартість чистих активів (NAV) є досить волатильною. Цей варіант підходить тільки інвесторам з довгостроковими горизонтами
Боргові ЦП	Цей портфель складається переважно з боргових цінних паперів та невеликої частки інструментів грошового ринку. Він має високий ступінь ризику і його вартість чистих активів є помірно волатильною. Цей варіант підходить для інвесторів з більш низькою готовністю до ризику і коротшим періодом погашення
Ліквідні	Цей портфель складається переважно або повністю з готівкових грошових коштів, банківських депозитів або цінних паперів грошового ринку (казначейські зобов'язання, векселі та депозитні сертифікати). Він має низький ступінь ризику і його NAV є досить волатильною. Цей варіант підходить для інвесторів, які прагнуть забезпеченості вкладень або з дуже коротким періодом інвестування
Збалансовані	Цей портфель містить як боргові ЦП, так і акції в порівнянних пропорціях. Його ризикованість приймає значення від середньої до високої в залежності від частки акцій у портфелі і середньозваженого періоду погашення боргових інструментів у портфелі

Джерело: складено авторами за даними [2].

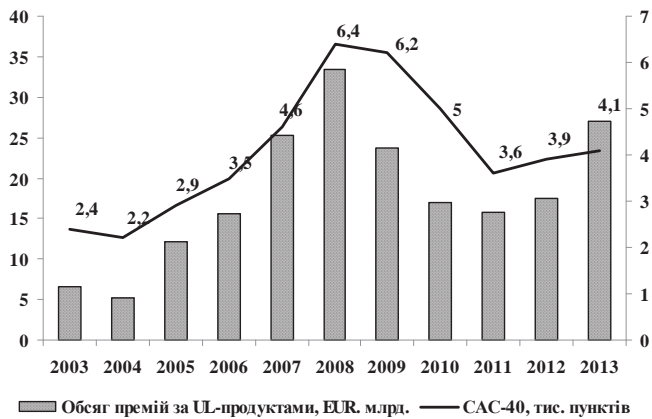

Рис. 4. Співвідношення продажу Unit-linked продуктів у Франції і динаміки зміни фондового індексу CAC-40

Джерело: побудовано автором за даними [12].

Збільшення витрат впливає на суму премії, яку сплачує страхувальник. У цьому випадку страхувальник змушений або збільшити платіж страховику, або зменшити страхове покриття [12].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

В Україні не спостерігається суттєвої концентрації заощаджень населення у вітчизняних фінансових інститутах, що, на наш погляд, пов'язано із низкою причин, а саме:

- відсутністю повноцінного цивілізованого національного фінансового ринку, здатного працювати із дрібним інвестором по усіх сегментах;
- недостатнім розвитком інституту фінансового посередництва;
- обмеженою пропозицією фінансових послуг та відсутністю спеціальних інвестиційних інструментів, призначених для роздрібного інвестора;
- неналежним рівнем фінансової грамотності населення та відсутністю культури інвестування заощаджень у кількох поколінь населення країни;
- відсутністю зрозумілої, доступної інформації для основного потенційного інвестора національної економіки — домашніх господарств;
- відсутністю ефективного податкового стимулювання інвестицій громадян.

Одним з напрямів залучення заощаджень домогосподарств в інвестиційний процес є впровадження інвестиційного страхування. Сьогодні українські страхові компанії не пропонують такі програми. Це пов'язано з законодавством в галузі страхування: у полісах Unit-linked за ризиком дожиття не прописані страхова сума, і немає гарантованого доходу. Також за законом страхова компанія не може перекаладати інвестиційні ризики на своїх клієнтів [1].

З урахуванням зазначеного, а також з огляду на низький рівень доходів більшої частини населення очікувати на стрімкий розвиток інвестиційного страхування в Україні не варто. Проте необхідні заходи для цього потрібно здійснювати вже зараз.

Література:

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Звіт про світове багатство у 2013 р. "Allianz Global Wealth Report" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.allianz.com/>
3. Кизима Т.О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку: монографія / Т.О. Кизима; [вст. слово С.І. Юрія]. — К.: Знання, 2010. — 431 с.
4. Кузів І.В. Пріоритетні напрями інвестування заощаджень домашніх господарств в Україні / І.В. Кузів / Формування ринкових відносин в Україні. — 2007. — № 10 (77). — С. 68—72.

5. Курт К. Огляд глобального ринку страхування в 2011 році / К. Курт // Страхова справа. — 2012. — № 3. — С. 46—48.

6. Порівняльне дослідження структури заощаджень та інвестицій у світі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.investor.ru/article/33291/10371/>

7. Страхування: підручник / [Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Пікус Р. В. та ін.]; за ред. В. Д. Базилевича. — К.: Знання, 2008. — 1019 с.

8. Структура споживчих витрат домогосподарств [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України: [website]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

9. Рамський А.Ю. Інвестиційний потенціал заощаджень фізичних осіб та механізми його реалізації / А.Ю. Рамський // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — № 5. — С. 173—178.

10. Основні показники страхового ринку України за 2008—2013 рр. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nfp.gov.ua/>

11. Барометр настроїв щодо заощаджень та інвестування в країнах Центральної та Східної Європи. — Відень: GfKAustria, 14 січня 2013 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.gfk.ua/materials/005137>

12. European Insurance — Key Facts [Електронний ресурс] // CEA Insurers of Europe: [website]. — Режим доступу: <http://www.cea.eu/>

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On insurance", available at: <http://www.rada.gov.ua/> (Accessed 25 August 2014).
2. The official site of Allianz Group (2013), "Allianz Global Wealth Report", available at: <https://www.allianz.com/> (Accessed 24 April 2014).
3. Kizyma, T. O. (2010), *Finansy domohospodarstv: suchasna paradyhma ta dominanty rozvytku: monohrafiya* [Finance of households: contemporary paradigm and the dominant development: monograph], Znannya, Kyiv, Ukraine.
4. Kuziv, I. V. (2007), "Priority areas of households' savings investment in Ukraine", *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 10 (77), pp. 68—72.
5. Kurt, K. (2012), "Overview of the global insurance market in 2011", *Strakhova sprava*, vol. 3, pp. 46—48.
6. The official site of Russian Invest portal (2014), "Comparative investigation of the structure of savings and investment in the world", available at: <http://www.investor.ru/article/33291/10371/> (Accessed 17 October 2014).
7. Bazylevych, V. D. Bazylevych, K. S., Pikus, R. V. and others (2008), *Strakhuvannya: pidruchnyk* [Insurance: tutorial], Znannya, Kyiv, Ukraine.
8. The official site of State statistics service of Ukraine (2014), "The structure of consumption expenditures of households", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 30 January 2015).
9. Rams'kyi, A. Y. (2007), "The investment potential of individuals' savings and mechanisms for its implementation", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 5, pp. 173—178.
10. The National Commission for the State Regulation of Financial Services (2014), "Key figures of the Ukrainian insurance market for 2008—2013 years", available at: <http://www.nfp.gov.ua/> (Accessed 30 January 2015).
11. The official site of GfK Austria (2013), "The Barometer of moods on savings and investment in Central and Eastern Europe", available at: <http://www.gfk.ua/materials/005137> (Accessed 7 November 2014).
12. The official site of CEA Insurers of Europe (2014), "European Insurance — Key Facts", available at: <http://www.cea.eu/> (Accessed 02 February 2015).

Стаття надійшла до редакції 15.03.2015 р.